

Nieuw-Nederland als beginpunt van de New Yorkse *Melting Pot*

Lieke Pieters
Bachelor eindschriftie
1 april 2016
David Onnekink
8236 woorden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3-7
Hoofdstuk 1: Academisch kader	7-17
Hoofdstuk 2: Tolerantie	17 - 23
Conclusie	23 - 26
Bibliografie	26 - 27

Nieuw-Nederland als beginpunt van de New Yorkse *Melting Pot*

Inleiding

Op 27 september 2014 hield de Amerikaanse historicus Charles Gehring een TED-talk in Hudson over Nieuw-Nederland en de invloeden die deze kolonie heeft gehad op de huidige samenleving in New York. Gehring is een autoriteit op het gebied van Nieuw-Nederland, omdat hij hier jarenlang onderzoek naar heeft gedaan en veel bronnen heeft vertaald. In de TED-talk beredeneerde Gehring dat de invloeden van de Nederlandse koloniale periode tegenwoordig terug te zien zijn in bijvoorbeeld de achternamen van inwoners van New York en het dialect dat mensen in Long Island hebben, waar een aantal woorden vernederlandst worden uitgesproken. Het belangrijkste effect dat de Nederlanders op New York hebben gehad is volgens Gehring echter dat hierin het ontstaan zit van de *Melting Pot* die New York heden ten dage vormt. Door de culturele diversiteit, het hoge tolerantieniveau en de sociale mobiliteit die de Nederlanders introduceerden in de Nieuwe Wereld kon er in New York een mentaliteit ontstaan waarbij verschillende culturen samen kwamen en een nieuwe, gemeenschappelijke cultuur vormden.¹

Het argument dat Gehring geeft is erg idealistisch en een goede poging om de relevantie van de Nieuw-Nederlandse geschiedenis naar voren te laten komen, maar het is ook incompleet. Gehring noemt dat de *Melting Pot* in de zeventiende eeuw onder de Nederlanders is ontstaan, maar behandelt zijn argumenten hiervoor vanuit slechts een perspectief.² Andere historici volgen hem hierin. Zo stelt ook Russel Shorto, een Amerikaanse historicus en journalist, in zijn inleiding van het werk van Adriaen van der Donck en in zijn semiwetenschappelijke boek letterlijk dat het ontstaan van de *Melting Pot* van New York in de Nederlandse koloniale periode terug te vinden is.³ Het is daarom nodig dat hier dieper op wordt ingegaan en dat er wordt bestudeerd of de

---

¹ *New Netherland – The best kept secret in American history*, Charles Gehring, Tedx Hudson, 27 september 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=DYxrw99uYe0>.

² *New Netherland – The best kept secret in American history*, Charles Gehring, Tedx Hudson

³ Bijvoorbeeld in: R. Shorto, 'Introduction' in: Adriaen van der Donck, *A description of New Netherland*; Charles T. Gehring, William A. Starna ed. (2008 Lincoln, Nebraska) xvi; *New Netherland: The best kept secret in American history*, Charles Gehring, Tedx Hudson, 27 september 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=DYxrw99uYe0> (9'00"-13'00"); R. Shorto, *The island at the center of the world The epic story of Dutch manhattan and the forgotten colony that shaped America* (New York 2004) 20, 203, 204, 438, 439, 502, 503.

samenleving van Nieuw-Nederland daadwerkelijk ervoor heeft gezorgd dat er in New York een *Melting Pot* kon ontstaan. In dit onderzoek zal hier opheldering over worden gegeven. De belangrijkste vraag die hierbij zal worden gesteld is: Zijn in de Nederlandse kolonie Nieuw-Nederland, in de periode van 1644 tot 1667, de eerste beginselen van de *Melting Pot* die New York heden ten dage vormt terug te vinden?

Het is relevant om hier onderzoek naar te doen. Dit heeft een maatschappelijke reden; wanneer we weten of en in hoeverre de Nederlandse koloniale periode van invloed is geweest op de contemporaine cultuur in New York, zegt dit ons iets over de hedendaagse identiteit van de New Yorkse bevolking. Daarnaast is dit onderzoek ook wetenschappelijk relevant. Er kan veel terrein gewonnen worden in onderzoek naar Nieuw-Nederland, omdat dit een relatief jong onderzoeksgebied is. Tot in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werd nauwelijks onderzoek gedaan naar Nieuw-Nederland, doordat de bronnen hierover vanaf de Engelse periode ver weg werden gestopt, zodat de Nederlandse koloniale periode vergeten kon worden.⁴ Pas in de jaren zestig en zeventig kwam onderzoek op gang door de opkomst van sociale geschiedenis, waarin interesse ontstond in onderzoek naar de gehele bevolking.⁵ Een grote bijdrage daarbij is geleverd door Charles Gehring, die zich vanaf 1973 bezig heeft gehouden met het vertalen van de zeventiende-eeuwse bronnen en het *New Netherland Institute* heeft opgericht.⁶ Toch kan er nog veel terrein worden gewonnen in onderzoek naar Nieuw-Nederland en daar zal in deze studie een bijdrage aan worden geleverd. Verder is dit onderzoek wetenschappelijk relevant, omdat het meer kan leren over migratiepatronen en over de verspreiding van religieuze idealen in de zeventiende eeuw. Tenslotte zorgt het onderzoek voor een herinterpretatie van het begrip *Melting Pot* en wanneer een dergelijke samenleving is ontstaan.

Met deze relevantie wordt er aansluiting gevonden in het historiografische kader op meerdere terreinen. Ten eerste is er door historici al vaker onderzoek gedaan naar de *Melting Pot* van New York en wanneer die is ontstaan. Hiervoor wordt meestal de negentiende eeuw aangeduid, waarin mensen van verschillende afkomsten zich

---

⁴ Bijvoorbeeld in: Joyce D. Goodfriend, *Before the melting pot: Society and culture in colonial New York city, 1664-1730* (1992 New Jersey); 4, Jaap Jacobs, *The colony of New Netherland: A Dutch settlement in seventeenth-century America* (2009 New York), 3; Joyce D. Goodfriend, *Revisiting New Netherland: Perspectives on Early Dutch America* (2005 Leiden) 1.

⁵ Joyce D. Goodfriend, *Revisiting New Netherland*,

⁶ R. Shorto, *The island at the center of the world*, 16. Het *New Netherland Institute* kopieert, vertaalt en publiceert bronnen over de Nederlandse koloniale periode en is te vinden op de site <http://www.newnetherlandinstitute.org/>.

aangetrokken voelden tot New York en daarheen migreerden.⁷ Toch zijn er ook historici te noemen die voor het ontstaan van de *Melting Pot* een eerdere periode aanduiden. Eerder is al Charles Gehring genoemd, die de Nederlandse koloniale periode noemt als de ontstaansperiode van de *Melting Pot*. Andere historici, zoals Russel Shorto, volgen hem hierin.⁸ Joyce D. Goodfriend, een Amerikaanse historicus op het gebied van New York in de zeventiende en achttiende eeuw, beargumenteert echter in haar boek *Before the melting pot: Society and culture in colonial New York city, 1664-1730* dat de eerste beginselen voor New York als *Melting Pot* te vinden zijn in de Engelse koloniale periode, aan het einde van de zeventiende eeuw. In dit werk besteedt Goodfriend wel een hoofdstuk aan de invloeden van de eerdere Nederlandse koloniale periode, maar zij noemt toch de Engelse koloniale periode als beginpunt voor het opkomen van New York als *Melting Pot*. De reden die Goodfriend hiervoor geeft is dat toen de Engelsen de kolonie overnamen, zij de Hollandse cultuur niet de grond in drukten, maar in tact lieten en daar tolerant tegenover stonden.⁹ In historische onderzoeken worden er dus meerdere beginpunten aangegeven waarin de *Melting Pot* van New York zou zijn ontstaan. In deze scriptie wordt hierover ook een standpunt ingenomen.

Ten tweede past dit onderzoek in het historiografisch kader, omdat er stellingnames zijn gedaan, door onder andere Gehring en Shorto, dat de *Melting Pot* van New York in de Nederlandse koloniale periode is ontstaan, terwijl dit argument in geen enkel historisch onderzoek goed is uitgewerkt. Ondanks dat bijvoorbeeld Shorto in zijn boek uitgebreid brononderzoek verricht, kijkt hij niet naar tolerantie in Nieuw-Nederlandse bronnen, maar bekijkt hij de mate van tolerantie in de Republiek zelf en gaat hij er blindelings vanuit dit in Nieuw-Nederland zomaar werd overgenomen.¹⁰ Ten derde zijn bepaalde eigenschappen die aan een *Melting Pot* verbonden kunnen worden wel onderzocht voor Nieuw-Nederland, maar zijn deze eigenschappen altijd apart

---

⁷ Jason J. McDonald, *American Ethnic History: Themes and perspectives* (2007 Edinburgh) 50, 51.

⁸ In 2004 schreef Russel Shorto als eerste een semiwetenschappelijk boek over Nieuw-Nederland. Russel Shorto, *The island at the center of the world: The epic story of Dutch manhattan and the forgotten colony that shaped America*, (New York 2004). Hierin neemt hij de stelling van Charles Gehring over. Commentaar van Goodfriend hierop is dat Shorto hierin de Nederlandse koloniale periode te mooi maakt en daarmee de slavernij in Nieuw-Nederland en de intolerantie ten opzichte van religieuze minderheden totaal achterwege laat. (in: Joyce D. Goodfriend, 'Merging the two streams of migration to new netherland' *New York history* 3 (2011) ; Joyce D. Goodfriend, 'Review of Russel Shorto, *The island at the center of the world: The epic story of Dutch manhattan and the forgotten colony that shaped America*,' *New York History* 86. (2005) 301.

⁹ Goodfriend, *Before the Melting Pot*, 218.

¹⁰ Shorto, *The island at the center of the world*, 48, 157, 158, 203, 255, 435, 453.

bekeken en nooit samen genomen. Zo hebben Goodfriend en Jaap Jacobs onderzoek gedaan naar de mate van tolerantie en intolerantie in Nieuw-Nederland en hebben Cohen en Goodfriend onderzoek gedaan naar de culturele diversiteit in Nieuw-Nederland. Deze verschillende aspecten zijn echter nog niet aan het moderne begrip *Melting Pot* gehangen. In dit onderzoek zal er een poging worden gedaan dit wel te doen. Het gevaar hierbij is echter dat het begrip *Melting Pot* zelf een modern begrip is.¹¹ Er wordt met moderne maatstaven naar de zeventiende eeuw gekeken, wat het probleem op kan leveren dat de zeventiende-eeuwse wereld wordt benadert alsof het onze eigen moderne wereld is. Toch is het onderzoek te doen naar dit moderne begrip in de zeventiende eeuw, omdat er in deze studie wordt gekeken of in de zeventiende eeuw het ontstaan terug te vinden is van de *Melting Pot* die zich later, in de moderne maatschappij zal gaan vormen. Wel is het nodig om voorzichtig om te gaan met het begrip en rekening te houden met de *Zeitgeist* van de zeventiende eeuw.¹² Daarom is het nodig het begrip van een *Melting Pot* te definiëren.

De definitie van het begrip *Melting Pot* is een metafoor voor de cultuur in de Verenigde Staten, waarbij een heterogene groep mensen met elkaar een nieuwe cultuur vormt en daarmee een homogene groep wordt. Het is alsof er allemaal ingrediënten in een pot worden gestopt die samen oplossen in een gerecht, vandaar de benaming *Melting pot*. Joyce D. Goodfriend heeft in haar eerder genoemde onderzoek, *Before the Melting pot*, het argument gegeven dat de beginselen van de *Melting pot* die New York later zal vormen in de Engelse koloniale periode terug te vinden zijn. Ondanks dat er in dit onderzoek niet naar die periode gekeken zal worden, is dit onderzoek bruikbaar om een beeld te krijgen van de randvoorwaarden die aanwezig moeten zijn voordat een *Melting Pot* kan ontstaan. In het onderzoek van Goodfriend zijn dit etnische diversiteit, assimilatie en tolerantie.¹³ Deze eigenschappen van een *Melting Pot* zullen ook in dit

---

¹¹ Het woord *Melting Pot* wordt voor het eerst gebruikt in 1782 door Jean de Crèvecoeur maar wordt pas in 1908 bekend bij een groot publiek wanneer een toneelstuk van Israel Zangwill dat *The Melting Pot* heet wordt opgevoerd. Zie: Nathan Glazer, Daniel P. Moynihan, *Beyond the melting pot; the Negroes, Puerto ricans, Jews, Italians, and Irish of New York city* (1963) 288.

¹² Met het begrip *Zeitgeist* wordt de theorie van Hegel aangehaald, waarin wordt gesteld dat een groep mensen een bepaalde *geist* bezit, die kenmerkend is voor de tijd waarin deze groep leeft en zich door de tijd heen ontwikkelt via vaste fasen. Het handelen van deze groep is zo specifiek voor het tijdperk, dat beslissingen over het juist handelen alleen genomen kunnen worden als de groep in haar tijdperk in ogenschouw wordt genomen.

¹³ Joyce D. Goodfriend, *Before the melting pot: Society and culture in colonial New York city, 1664-1730* (1992 New Jersey) 218, 219.

onderzoek worden gebruikt, omdat dit relatief meetbare culturele aspecten zijn en voorwaarden voor het ontstaan van een *Melting Pot*.

Voor dit onderzoek wordt de definitie van een *Melting Pot* die Goodfriend in haar studie toepast, gebruikt. Er zal dus gekeken worden naar culturele diversiteit, de mate van tolerantie en de mate van assimilatie in Nieuw-Nederland. In het eerste hoofdstuk zal gekeken worden wat hier in andere historische studies al over is gezegd en wat hierin nog ontbreekt, waarbij de belangrijkste vraag die wordt gesteld is: ‘In hoeverre wordt er in Nieuw-Nederland voldaan aan de voorwaarden van een *Melting Pot*, namelijk culturele diversiteit, tolerantie en assimilatie?’ In het tweede hoofdstuk zal het aspect van tolerantie, tezamen met assimilatie, nog verder uitgewerkt worden, waarin er antwoord wordt gegeven op de vraag: ‘Was Nieuw-Nederland een tolerante kolonie?’ Tenslotte zullen alle aspecten in de conclusie samengenomen worden en zal er worden beredeneerd of de beginselen van New York als *Melting Pot* in de Nederlandse koloniale periode gevonden kunnen worden. De bronnen waarvan gebruik gemaakt zal worden, zijn voornamelijk wetboeken, omdat hierin de mate van tolerantie het meest duidelijk terug gevonden kan worden. Hierin wordt de methode van Van Nierop, een Nederlandse historicus gespecialiseerd in de Republiek in de vroegmoderne tijd, en Po Chia Hsia, een historicus gespecialiseerd in de reformatie, gevolgd, die zelf wetboeken en boeken van geleerden heeft gebruikt in hun onderzoek naar tolerantie in de Republiek in de vroegmoderne tijd.¹⁴ In dit onderzoek zal dus gekeken worden naar wetboeken, waarbij gekeken zal worden naar de periode van 1647 tot 1664, omdat in deze periode Nieuw-Nederland zich tot een volwaardige kolonie had ontwikkelt, waarin ook een rechtssysteem bestond. Bovendien zijn uit deze periode de meeste bronnen bewaard gebleven. Met dit brononderzoek zal de kennis over Nieuw-Nederland en haar eventuele beginpunt als *Melting Pot* vergroot worden en zal hierbij een perspectief worden gegeven, zodat het argument van Charles Gehring iets versterkt, of juist afgezwakt kan worden.

---

¹⁴ R. Po-Chia Hsia, Henk van Nierop, *Calvinism and religious toleration in the Dutch golden age*, (2002 Cambridge, New York) 6,7.

Hoofdstuk 1: De definitie *Melting Pot* en haar kenmerken

In 1655 schreef Adriaen van der Donck een reisverslag over Nieuw-Nederland. Hierin spiegelde hij onder andere het klimaat, de rivieren, de oorspronkelijke bevolking, de dieren en planten af.¹⁵ Zijn voornaamste doel was om Nieuw-Nederland aantrekkelijk te maken bij bewoners van de Republiek, omdat er nieuwe inwoners in de kolonie nodig waren. Hiermee was Nieuw-Nederland duidelijk een andere kolonie in vergelijking met andere Nederlandse koloniën in Indië, waar vooral handelsbelangen voorop stonden. In Nieuw-Nederland werd een nieuwe samenleving opgebouwd, met wetten en instituties. De vraag is of in deze nieuwe samenleving ook de beginselen voor de *Melting Pot* die New York later zou worden zijn ontstaan. Om dit te onderzoeken zal in dit hoofdstuk worden gekeken naar wat er in eerdere historische studies is gezegd over de randvoorwaarden van een *Melting Pot*, culturele diversiteit, tolerantie en assimilatie. De vraag waarop een antwoord wordt geprobeerd te vinden is: ‘In hoeverre wordt er in Nieuw-Nederland voldaan aan de voorwaarden van een *Melting Pot*, namelijk culturele diversiteit, tolerantie en assimilatie?’

1.1 Culturele diversiteit

Adriaen van der Donck schreef in zijn boek *Beschrijvinghe van Nieuw-Nederland* over de omgeving van de kolonie, in de hoop mensen vanuit de Republiek aan te trekken. Dit was een opgave door verschillende factoren, zoals dat de reis naar Nieuw-Nederland niet zonder risico verliep. Ook was de reis erg duur, lang en onprettig. De voornaamste reden om niet naar Nieuw-Nederland te gaan was echter, dat het in die periode erg goed ging met de Republiek, waardoor mensen simpelweg niet de behoefte voelden te vertrekken.¹⁶

Toch kwam er migratie op gang tussen de Republiek en Nieuw-Nederland. Jaap Jacobs, een Nederlandse historicus gespecialiseerd in de Republiek en haar koloniën in de vroegmoderne tijd, beschrijft in zijn boek, *The colony of New Netherland: A Dutch settlement in seventeenth-century Europe*, welke groepen mensen de oversteek wél maakten. Zo beredeneert hij dat de meeste migranten vertrokken omdat zij familie in Nieuw-Nederland hadden. Een andere reden om te vertrekken, was om te vluchten voor de situatie in het eigen land, zoals voor een huwelijk en geloofsvervolgingen, of

---

¹⁵ Adriaen van der Donck, *A description of New Netherland*. Charles T. Gehring, William A. Starna ed. (2008 Lincoln, Nebraska) 6-72.

¹⁶ Jaap Jacobs, *The colony of New Netherland* 46, 47.

om, daaraan tegenovergesteld, het geloof te verspreiden. Een derde reden om naar Nieuw-Nederland te vertrekken, was om werk te vinden. Buitenlandse migranten, die eerst naar de Republiek waren getrokken, konden daar geen werk vinden en migreerden daarom verder. Naast deze groepen migranten werden ook veel wezen en slaven naar Nieuw-Nederland gebracht.¹⁷ Een ander deel van de Nieuw-Nederlandse bevolking werd uitgemaakt door militairen die naar Nieuw-Nederland werden gestuurd om de kolonie te beschermen, waarvan slechts een derde uit de Republiek kwam. Dit kwam doordat de WIC de leiding had over de kolonie en de gewoonte had om militairen vanuit heel Europa aan te nemen, maar voornamelijk uit Duitsland.¹⁸ Deze militairen keerden na hun dienst niet altijd terug naar hun moederland, omdat zij van de WIC kosteloos in Nieuw-Nederland mochten blijven wonen. Zij haalden dan hun vrouw en kinderen naar de kolonie toe en gingen een ander beroep uitoefenen.¹⁹ Volgens Jacobs kwamen door de bovenstaande redenen, de migranten niet alleen uit de Republiek, maar ook uit andere Europese gebieden.

In 1981 heeft de Amerikaanse historicus David Cohen in zijn studie *How Dutch were the Dutch of New-Netherland*, kwantitatief onderzoek gedaan naar waar de inwoners van de Nederlandse kolonie oorspronkelijk vandaan kwamen. Daarvoor heeft hij de afkomst 904 migranten geteld. De informatie haalde hij uit passagierslijsten van schepen, genealogieën, koloniale documenten en eerder geschiedkundig onderzoek op dit gebied.²⁰ Hierbij zorgde hij ervoor dat er geen dubbele namen voorkwamen. Voor Cohen was het van belang om niet te veel vast te houden aan politieke grenzen, die door de tijd heen veel zijn veranderd, maar te kijken naar etnische groepen.²¹ Uit de kwantitatieve telling die Cohen hieruit heeft gemaakt kwam de conclusie dat 50,8% van de Nieuw-Nederlandse bevolking uit de Republiek zelf afkomstig was. Bijna de helft van de migranten kwamen volgens het onderzoek van Cohen uit andere Europese gebieden. Het grootste aandeel hiervan kwam uit Duitsland, namelijk 25%. Van deze 25% kwam een aanzienlijk deel van de migranten, maar liefst 7%, uit de huidige deelstaat Sleeswijk-Holstein. Andere migranten kwamen vooral uit de Zuidelijke Nederlanden, Frankrijk, Scandinavië en Polen. Cohen noemt daarbij ook nog dat 7% van de migranten uit gebieden elders kwamen.²²

---

¹⁷ Ibidem, 48-51.

¹⁸ Ibidem, 53.

¹⁹ Ibidem, 56, 57.

²⁰ David S. Cohen, 'How Dutch were the Dutch of New Netherland?' *New York History* 1 (1981) 46.

²¹ Ibidem, 60.

²² Ibidem, 53.

Ondanks dat Cohen gedegen onderzoek heeft verricht zijn er een aantal aanmerkingen te maken op zijn studie. Zo heeft Cohen recentere bronnen geraadpleegd, die niet uit de Nederlandse koloniale periode afkomstig zijn, zoals genealogieën uit de zeventiende eeuw, en daarmee schattingen gemaakt. Daarnaast heeft Cohen gekeken naar scheepsdocumenten, maar heeft hij daarin geen onderscheid gemaakt tussen handelaren die slechts voor een korte periode in Nieuw-Nederland verbleven en mensen die zich daadwerkelijk in Nieuw-Nederland vestigden. Bovendien heeft Cohen, zoals Goodfriend in haar artikel 'Merging the two streams' noemt, alleen gebruik gemaakt van schepenregisters van passagiersschepen en heeft hij niet gekeken naar de passagierslijsten van slavenschepen.²³ Dit is volgens Goodfriend bezwaarlijk, omdat de Afrikaanse slaven een aanzienlijk deel van de samenleving uitmaakten en omdat er heden ten dage een maatschappelijk behoefte bestaat om dit onderwerp in historisch onderzoek een platform te geven. Andere bezwaren op het onderzoek van Cohen zijn dat hij alleen heeft gekeken naar de oorspronkelijke afkomst van de migranten en niet de afkomst waar de migranten zich het meest mee verbonden voelden. Hier kan een verschil tussen zitten, bijvoorbeeld bij de tweede generatie migranten. Voor deze specifieke studie is het onderzoek van Cohen bovendien minder relevant, omdat hij heeft gekeken naar zowel Nieuw-Nederland als New Jersey, terwijl er in deze casus alleen gekeken wordt naar Nieuw-Nederland. Voor meer betrouwbare gegevens is het dus nodig om nieuwe gegevens te verzamelen over de migranten die naar Nieuw-Nederland vertrokken.

Hoewel meer gedetailleerd kwantitatief onderzoek nog gedaan moet worden, is er voor deze studie een telling gemaakt van de culturele diversiteit in Nieuw-Nederland. Om dit te kunnen doen is er gebruik gemaakt van het trouwregister voor de hervormde kerk in Nieuw-Amsterdam, opgesteld in 1890 door Samuel S. Purple en gekopieerd door Robert L. Billard in 2004.²⁴ Voor deze bron is gekozen, omdat het gaat over mensen die trouwden voor de kerk, wat aangeeft dat zij voor een langdurige periode naar Nieuw-Nederland waren vertrokken. Daarnaast wordt er in de bron rekening gehouden met de tweede generatie migranten, daarbij staat dat zij afkomstig waren uit Nieuw-Nederland. Verder is het trouwregister voor dit onderzoek specifiek relevant, omdat deze bron ook iets zegt over tolerantie en assimilatie in Nieuw-

---

²³ Goodfriend, *Merging the two streams of migration to new netherland*, 142.

²⁴ Samuel S. Purple, *Dutch reformed marriage records of New Amsterdam & New York City*, (1997 New York) vert. Robert L. Billard (2004).

Nederland, bijvoorbeeld wanneer er veel huwelijken te vinden zijn tussen mensen van verschillende afkomsten. Het enige nadeel bij het gebruik van deze bron is dat er wordt gekeken naar de hervormde kerk, waar waarschijnlijk meer migranten met een Nederlandse afkomst zich bij aansloten, omdat zij zelf al calvinistisch waren.

Van het trouwregister is van de jaren 1647 tot 1664 telkens de afkomst van de vrouw en de man genoteerd. Dubbele namen en namen waarbij de afkomst onbekend bleef zijn weggestreept, waardoor er uiteindelijk is gekeken naar de afkomst van 508 migranten. De resultaten zijn in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 1: Afkomst van 508 migranten die naar Nieuw-Nederland waren vertrokken en zich aansloten bij de hervormde kerk.		
Land	N	Percentage
De Republiek	291	57,3%
Nieuw-Nederland	48	9,5%
“Duitsland”	68	13,4%
Scandinavië	26	5,1%
Engeland	24	4,7%
Frankrijk	17	3,4%
Zuidelijke Nederlanden	17	3,4%
Overig	17	3,4%

De resultaten komen enerzijds overeen met die van Cohen, maar verschillen anderzijds ook. Zo komt in de eerste plaats bij beide tellingen naar voren dat ongeveer de helft van de migranten uit de Republiek afkomstig waren. In de tweede plaats komt naar voren dat de andere landen waar veel migranten vandaan kwamen landen waren als Scandinavië, Duitsland, Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden. Een verschil tussen de tellingen is dat Cohen bij alle andere Europese etniciteiten op iets hogere percentages uitkomt. Waarschijnlijk is dit, omdat in de nieuwe telling ook Nieuw-Nederland meegerekend wordt en omdat het percentage migranten afkomstig uit de Republiek in die telling hoger ligt. Een tweede verschil is dat Cohen in zijn onderzoek Engeland niet noemt, terwijl de Engelse populatie in de tweede telling een aanzienlijk aandeel vormt. Dit komt waarschijnlijk doordat Cohen in zijn genealogieën niet heeft gekeken naar de Engelse populatie, omdat die grotendeels pas in de Engelse koloniale periode migreert, maar dat Cohen daardoor te weinig rekening heeft gehouden met het percentage Engelsen die daarvoor al naar Nieuw-Nederland vertrekt.

1.2. Tolerantie

Tolerantie is een lastiger aspect om te onderzoeken, omdat er onder historici een discussie heerst over wat het begrip tolerantie inhoudt. In dit onderzoek wordt de verklaring van Benjamin J. Kaplan gebruikt. Hij stelt dat er vanaf de zestiende eeuw binnen Europa, als gevolg van de meerdere reformaties, voor het eerst binnen een leefomgeving splintergroepen in geloof ontstonden, waartussen een fundamentele breuk kwam. De gevolgen van deze splintergroepen waren enerzijds dat het vraagstuk ontstond hoe de verschillende groepen met elkaar om moesten gaan en anderzijds de godsdienstoorlogen.²⁵ Benjamin Kaplan, historicus van de Nederlanden in de zestiende en zeventiende eeuw, beredeneert dat de kwestie over tolerantie daarom geen filosofische kwestie was, waar geleerden over speculeerden, maar een sociale kwestie, die zichtbaar was in de samenleving. Het begrip van tolerantie dat Kaplan in zijn onderzoek gebruikt gaat over of en hoe mensen met verschillende geloven op een vreedzame manier bij elkaar in dezelfde stad, land of gebied leefden. Het gaat er volgens Kaplan dus niet om of de gelovigen elkaars geloof accepteerden.²⁶ Volgens Kaplan was pragmatische tolerantie dus ook een vorm van tolerantie. Tenslotte stelt Kaplan dat tolerantie in de zestiende en zeventiende eeuw gemeten kan worden door te bekijken of de verschillende religieuze groepen in vrede met elkaar leefden en of zij ook door elkaar heen leefden.²⁷ In dit onderzoek zal de definiëring van Kaplan overgenomen worden en zal er worden gekeken naar de aspecten die volgens Kaplan de mate van tolerantie in de vroegmoderne tijd uitdroegen, namelijk pragmatisme, vrede en assimilatie. Omdat volgens Kaplan assimilatie een belangrijke factor is voor tolerantie, zullen beide randvoorwaarden in het vervolg van het onderzoek tezamen worden bestudeerd. Het is echter eerst van belang om het wezenlijke verschil tussen dit onderzoek en dat van Kaplan te noemen. Terwijl Kaplan vindt dat tolerantie voornamelijk terug te vinden is bij de gewone bevolking, zal in deze studie worden gekeken naar wetboeken. Hiermee wordt, zoals al eerder is genoemd, de theorie van Po-chia hsia en Van Nierop gevolgd.

Er bestaan twee discussies tussen historici over tolerantie in Nieuw-Nederland, die hieronder allebei worden besproken. De eerste discussie gaat over de mate van tolerantie in Nieuw-Nederland. Hierin stellen Shorto en Gehring dat de tolerante

---

²⁵ Benjamin J. Kaplan, *Divided by faith: Religious conflict and the practice of toleration in Early Modern Europe*, (2007 Londen) 4.

²⁶ *Ibidem*, 8.

²⁷ *Ibidem*, 10.

cultuur vanuit de Republiek in Nieuw-Nederland werd overgenomen, terwijl Jacobs en Goodfriend stellen dat de mate van tolerantie afhankelijk was van de situatie in de kolonie. Het voornaamste argument voor dat tolerantie vanuit de Republiek in Nieuw-Nederland werd overgenomen, is dat in beide landen de vrijheid van geweten gold, zoals was vastgesteld in de Unie van Utrecht. Toch bestonden er een aantal wezenlijke verschillen tussen de mate van tolerantie in de Republiek en in Nieuw-Nederland. Zo wilde het bestuur van Nieuw-Nederland één geloof doorvoeren in de samenleving, zodat er een gezamenlijke identiteit gecreëerd kon worden in de nieuw gestichte kolonie.²⁸ Daarom werd er één uniform geloof ingesteld, het calvinisme. Ondanks dat in de Republiek het calvinisme ook in feite het enige toegestane geloof was, werd dit in Nieuw-Nederland strikter doorgevoerd, uit angst dat de kolonie anders uiteen zou vallen. Het doorvoeren van een uniform geloof was een lastige taak in de kolonie, omdat hier minder calvinisten leefden dan in het moederland. Bovendien bestond er in Nieuw-Nederland een grotere mate van culturele diversiteit, doordat er ook indianen en slaven leefden. Hierdoor moest er in Nieuw-Nederland niet alleen omgegaan worden met religieuze verschillen, maar ook met etnische.²⁹ In zijn boek, *New Netherland: A Dutch colony in the seventeenth century*, beredeneert Jacobs dat de mate van tolerantie die in het bestuur van Nieuw-Nederland werd doorgevoerd telkens werd aangepast ten behoeve van de hoeveelheid stabiliteit die de kolonie op dat moment had.³⁰ Tijdens een rustige periode, was het bestuur van Nieuw-Nederland tolerant, maar wanneer er instabiliteit dreigde, werden de teugels door het bestuur strak aangetrokken.

De tweede discussie gaat over wie de meeste invloed had in het doorvoeren van tolerantie in Nieuw-Nederland. Goodfriend stelt dat Peter Stuyvesant, die van 1647 tot 1664 de leiding had in Nieuw-Nederland, de meeste invloed had in de mate van tolerantie in de kolonie. Als zoon van een gereformeerde predikant voerde Stuyvesant het Calvinisme strikt door in het dagelijkse bestuur van de kolonie, omdat hij als strenge Calvinist bang was dat wanneer hij niet het echte geloof zou verkondigen en doorvoeren, God hem zou straffen.³¹ Jim Williams, historicus op het gebied van de

---

²⁸ Jaap Jacobs, 'Between repression and approval: Connivance and toleration in New Netherland', *De halve Maen* 71, 59, 60.

²⁹ Ibidem, 63.

³⁰ Jacobs, *The colony of New Netherland* 325.

³¹ Goodfriend, 'Practicing toleration in Dutch New Netherland' in: Chris Beneke en Christopher S. Grenda, eds. *The first prejudice: Religious tolerance and intolerance in Early America* (Philadelphia 2010) 100.

Amerikaanse koloniale geschiedenis in de vroegmoderne tijd is het eens met het argument van Goodfriend. In zijn artikel, 'An Atlantic Perspective on the Jewish Struggle for Rights and Opportunities in Brazil, New Netherland, and New York', beredeneert hij dat, anders dan in de Republiek, de geloofsovertuiging sterk werd doorgevoerd in het dagelijkse bestuur van de kolonie en dat dit kwam door de Calvinistische geloofsovertuiging van Stuyvesant.³² Jaap Jacobs zwakt dit iets af, door te stellen dat Stuyvesant zijn religieuze idealen in slechts een bepaalde mate door kon voeren, omdat hij afhankelijk was van het Amsterdamse bestuur.³³ Nieuw-Nederland werd namelijk bestuurd door mannen die vanuit de WIC waren aangesteld en elke vorm van wetsveranderingen moest besproken worden met het bestuur in Amsterdam.³⁴

Als er wordt gekeken naar de verschillende religies apart zijn er veel overeenkomsten zichtbaar tussen wat Goodfriend en Jacobs stellen. Ten eerste werden Lutheranen volgens beide historici over het algemeen tolerant behandeld, omdat het enige religieuze verschil tussen hen en de calvinisten de predestinatieleer was. Ze werden aangemoedigd zich aan te sluiten bij de gereformeerde kerk en mochten bestuursfuncties in Nieuw-Nederland uitoefenen. Toch bestond deze tolerantie slechts in een beperkte mate. Toen de Lutheranen toestemming vroegen om hun eigen geloof uit te oefenen in bijeenkomsten, werd dit geweigerd door het bestuur van Nieuw-Nederland, die vervolgens in opspraak raakte met het bestuur van Amsterdam, omdat deze van mening was dat dergelijke geloofsuitoefeningen getolereerd moesten worden.³⁵

De Quakers werden volgens Jacobs minder tolerant behandeld dan de Lutheranen. Bij deze religieuze groepering werd er geprobeerd ze uit Nieuw-Nederland te houden, of weg te sturen. Dit werd gedaan, omdat de Quakers werden gezien als een sterke bedreiging voor de Nieuw-Nederlandse samenleving, doordat zij in deze periode een radicale groepering vormden.³⁶ Hierdoor kwamen de Quakers vaak in de clinch met het stadsbestuur van Nieuw-Nederland en begingen zij overtredingen die niet werden goedgekeurd. Het bestuur van Nieuw-Nederland probeerden deze

---

³² James Homer Williams, 'An Atlantic Perspective on the Jewish Struggle for Rights and Opportunities in Brazil, New Netherland, and New York,' in: Paolo Bernardini, Norman, *Jews and the Expansion of Europe to the West, 1450 to 1800* (New York, 2001) 379.

³³ Jacobs, 'Between repression and approval, 10.

³⁴ Jacobs, *The colony of New Netherland* 266, 267.

³⁵ Goodfriend, 'Practicing toleration in Dutch New Netherland', 102, 103.

³⁶ *Ibidem*, 305.

overtredingen van de Quakers te gebruiken als argument om ze weg te sturen. Er zijn talrijke voorbeelden te noemen waarbij Quakers na een incident werden opgepakt en onder andere naar de Republiek werden teruggestuurd. Zo noemt Jaap Jacobs in zijn boek het voorbeeld van John Bowne, die in 1662 werd gearresteerd omdat hij zijn hoed niet had afgenomen voor de directeur-generaal en vervolgens weigerde de boete die hiervoor was opgelegd te betalen. Hij werd verbannen naar de Republiek, maar toen het Amsterdamse bestuur daar hoogte van kreeg, werd aan het bestuur van Nieuw-Nederland duidelijk gemaakt dat zij de vrijheid van geweten van de mensen moesten tolereren en de Quakers in Nieuw-Nederland, zolang zij zich goed gedroegen, moesten accepteren.³⁷ Hieruit lijkt opgemaakt te kunnen worden dat de Republiek ook hier tolerantie oplegde aan Nieuw-Nederland.

Tegenover de Joodse bevolking bestond weinig tolerantie. Jacobs beredeneert dat de Joden werden gezien als een minder vooraanstaand ras en een grote concurrent op het gebied van handel. Peter Stuyvesant wilde daarom geen Joden in zijn kolonie hebben en wilde ze het liefst terugsturen naar Brazilië of Portugal, waar ze vandaan kwamen. Vanuit de Republiek werd echter besloten dat de Joodse bevolking toegelaten moest worden tot Nieuw-Nederland, omdat de Joden volgens het Amsterdamse bestuur zowel in het moederland als in de kolonie dezelfde rechten moesten hebben.³⁸ Dit werd op papier vastgesteld, maar in de praktijk was tolerantie tegenover de Joden in Nieuw-Nederland nauwelijks aanwezig. De joden werden buiten gesloten en moesten extra belasting betalen.³⁹ De assimilatie tussen de Joodse bevolking en de Christelijke groeperingen kwam dus niet op gang. Andere voorbeelden die Jacobs noemt om zijn argument te versterken is dat de Joodse bevolking in een aparte straat in Nieuw-Nederland met elkaar leefden en dat zij geen legerfunctie mochten bekleden.⁴⁰ Hierdoor kwam ook in dat vakgebied de assimilatie niet op gang, wat opnieuw wijst op het ontbreken van tolerantie tegenover de Joodse groepering. Williams herkent, anders dan Jacobs, toch een bepaalde mate van tolerantie tegenover de Joodse bevolking, namelijk in een rechterlijk document. Hierin staat genoteerd dat een verdachte niet voor de rechtbank was verschenen, wat normaal werd afgestraft

---

³⁷ Jacobs, *The colony of New Netherland* 310.

³⁸ *Ibidem*, 374.

³⁹ *Ibidem*, 378.

⁴⁰ *Ibidem*, 378, 379.

door een geldboete te geven. In dit geval werd dit niet gedaan, omdat de Joodse man Sabbat had. Dit werd dus getolereerd.⁴¹

Wanneer er wordt gekeken naar de mate van tolerantie tegenover andere etnische groepen, zoals zwarten en indianen, is het lastiger om hier iets over te zeggen, omdat daar nu op een andere manier naar gekeken wordt dan in de zeventiende eeuw. Er kan dus niet zomaar worden geconcludeerd dat er slavenhandel was in Nieuw-Nederland en dat er dus sprake was van intolerantie, omdat dit in deze periode normaal werd gevonden. Jacobs stelt echter wel dat er tegenstanders van slavenhandel in de Republiek bestonden, die toch de slavenhandel goedkeurden, op voorwaarde dat de slaven bekend werden gemaakt met het calvinistische geloof. Dit gebeurde ook.⁴² Het probleem met het doorgeven van het Christelijke geloof aan slaven was echter, dat wanneer zij zich ook bekeerden tot het Christendom, ze geen slaaf meer mochten zijn. Het Christendom werd daarom wel aangeleerd aan de slaven, maar zij werden niet toegelaten tot de hervormde kerkgemeenschap. Er zijn slechts enkele voorbeelden van slaven die trouwden voor de Calvinistische kerk en hun kinderen lieten dopen. Van de 441 genoteerde huwelijken bestonden er, volgens Jacobs, slechts 27 tussen Afrikaanse slaven.⁴³ Hieruit kan wellicht opgemaakt worden dat de zwarte bevolking wel opgenomen werd in Nieuw-Nederland en dat zij hieraan ook deel uit mochten nemen, maar dat zij toch werden gezien als een minder vooraanstaand ras. Als de theorie van Kaplan wordt aangehouden, is hierin echter wel bepaalde mate van tolerantie aanwezig, omdat de Afrikaanse en Europeaanse bevolking gemengd met elkaar leefden.

Er bestond tenslotte ook contact tussen de inheemse bevolking en de Nieuw-Nederlanders. Ook met deze indianen werden pogingen gedaan hen in contact te brengen met het Christendom. Dit werd lastiger gevonden dan bij de zwarte bevolking, door de grote culturele en taalbarrière tussen de indianen en Nieuw-Nederlanders. De eisen die werden gesteld om toegang te krijgen tot de Nederlandse calvinistische kerk waren voor de indianen simpelweg te hoog om te behalen.⁴⁴ Daardoor was er onvoldoende assimilatie en dus tolerantie tegenover de indianen.

---

⁴¹ Williams, 'An Atlantic Perspective on the Jewish Struggle for Rights and Opportunities in Brazil, New Netherland, and New York', 282,283.

⁴² Jacobs, *The colony of New Netherland*, 313.

⁴³ Ibidem, 314.

⁴⁴ Ibidem, 322.

Concluderend kan er worden gesteld dat de mate van tolerantie in Nieuw-Nederland volgens historisch onderzoek een tussenpositie innam; er was geen sprake van een onderdrukking van geloof, maar ook niet van een totale geloofsvrijheid. Toch geeft dit antwoord geen volledige voldoening en daarom zal hier in het tweede hoofdstuk verder op ingehaakt worden.

Hoofdstuk 2: Tolerantie

‘No man shall raise or bring forward any question or argument on the subject of religion, on pain of being placed on bread and water three days in the ship galley. And if any difficulties should arise out of the said disputes, the author thereof shall be arbitrarily punished.’⁴⁵

Uit eerder historisch onderzoek kwam naar voren dat de mate van tolerantie in Nieuw-Nederland ergens tussen geloofsonderdrukking en geloofsvrijheid balanceerde en dat de mate van tolerantie afhankelijk was van de situatie in de kolonie. Toch zijn dit vrij abstracte antwoorden, want het gebied tussen geloofsonderdrukking en geloofsvrijheid is nog steeds erg groot. Daar zal hier naar gekeken worden. De belangrijkste vraag die hierbij wordt gesteld, is: ‘Was Nieuw-Nederland een tolerante kolonie?’ Hier wordt, door het doen van eigen onderzoek, geprobeerd om een specifiekere antwoord op te vinden.

Om hier onderzoek naar te kunnen doen zal er gebruik worden gemaakt van een wetboek dat in 1868 is uitgebracht door Edmund Bailey O’Callaghan als een verzameling van wetten in Nieuw-Amsterdam met bijhorend commentaar onder de titel *Laws and ordinances of New Netherland, 1638-1674*. Voor dit onderzoek wordt er gekeken naar de wetten die zijn opgesteld ten aanzien van religieuze zaken en religieuze en etnische groepen. Deze wetsvoorstellen gingen vaak gepaard met briefwisselingen tussen Nieuw-Nederland en de Republiek. Ook deze briefwisselingen, tussen generaal Stuyvesant en het bestuur in Amsterdam in de jaren 1647 tot 1653 en 1654 tot 1658 zullen worden bekeken.⁴⁶

Als meetcriterium bij het bekijken van de bronnen zal opnieuw de omschrijving van Kaplan overgenomen worden. Er wordt dus niet zozeer gekeken naar acceptatie van andere geloven, maar wel naar of er ruimte wordt geboden aan andere geloven, of

---

⁴⁵ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674*, 271.

⁴⁶ Charles T. Gehring, *Correspondence 1647 – 1653* (2000 New York) en Charles T. Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York).

de verschillende groepen gelovigen in vrede met elkaar omgingen en of de verschillende geloven in Nieuw-Nederland door elkaar leefden. Bij het bestuderen van de bronnen is het van belang dat er in gedachten wordt gehouden dat er achter de term tolerantie een modern gedachtengoed schuil gaat. Het is daarom van essentieel belang dat we een poging doen om naar tolerantie kijken vanuit de *Zeitgeist* van de zeventiende eeuw.⁴⁷

Verschillende religieuze en etnische groeperingen zullen allemaal apart bekeken worden, te beginnen met de lutheranen in Nieuw-Nederland. In historisch onderzoek is deze religieuze groep benoemd als groep die relatief tolerant werd behandeld. In 1653 brachten de lutheranen een petitie in waarin zij vroegen om toestemming voor het uitoefenen van hun geloof in het openbaar.⁴⁸ Ook vroegen de Lutheranen of er een geestelijke van het Lutherse geloof naar Nieuw-Nederland gehaald mocht worden. Deze petitie werd door zowel het bestuur van Nieuw-Nederland als Amsterdam geweigerd. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in de correspondentie tussen het bestuur in Amsterdam en Nieuw-Nederland, waarin wordt geschreven: ‘We have decided absolutely to deny the request made by some of our inhabitants, adherents of the Augsburg confession, for a preacher and free exercise of their religion, (...) and we recommend to you also not to receive any similar petitions, but rather to turn them off in the most civil and least offensive way.’⁴⁹

De Lutheranen bleven echter hun geloof publiekelijk uitoefenen en om hier een einde aan te maken werden een aantal Lutheranen gevangen gezet.⁵⁰ Hier was het Amsterdamse stadsbestuur het niet mee eens en daarom werd er in 1655 een brief gestuurd naar het bestuur van Nieuw-Nederland, waarin stond: ‘We should have gladly seen that your Honor had not posted up the transmitted edict tot the Lutherans, and had not punished them on imprisonment, which they declared was inflicted on them, inasmuch as it has always been our intention to treat them with all peaceableness and quietness. Wherefore your Honor shall not allow any more such or similar edicts to be published without our previous knowledge, but suffer the matter to pass in silence, and permit them the freedom in their own houses.’⁵¹

---

⁴⁷ Jacobs ‘Between Repression and approval’ 51, 52.

⁴⁸ A. J. F. van Laer, *The Lutheran Church in New York, 1649-1722: Records in the Lutheran Church Archives at Amsterdam, Holland* (New York, 1946), 14-1

⁴⁹ Charles T. Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 6.

⁵⁰ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674* 213.

⁵¹ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674* 213.

Deze brief vanuit Amsterdam naar Nieuw-Nederland is opvallend, omdat hierin de Republiek zich duidelijk opstelt als een toleranter land. Terwijl het bestuur van Nieuw-Nederland de Lutheranen die publiekelijk hun geloof uitoefenen opsluit, vindt de Republiek dat dit niet kan en dat de Lutheranen toestemming zouden moeten krijgen om in stilte hun geloof uit te oefenen. De tolerantie wordt het bestuur van Nieuw-Nederland aan het einde van de brief zelfs opgelegd, wanneer wordt gezegd dat in het vervolg het uiten van het geloof door de Lutheranen in de privésfeer geaccepteerd moet worden. Uit deze brief wordt duidelijk dat het bestuur van Nieuw-Nederland zich uiteindelijk relatief tolerant opstelde tegenover de Lutheranen, maar dat dit werd opgelegd vanuit de Republiek.

Ditzelfde kan terug gevonden worden in een andere brief van het bestuur in Amsterdam naar dat van Nieuw-Nederland op 20 mei 1658. Hierin wordt beschreven dat het bestuur van Amsterdam te horen heeft gekregen dat er in de gereformeerde kerk in Nieuw-Nederland teveel vast gehouden wordt aan de calvinistische rituelen, in onder andere het bijzijn van de ouders bij het dopen, waar men het vanuit het Lutherse geloof niet mee eens was. Het Amsterdamse bestuur adviseert dringend om minder vast te houden aan de rituelen in het geloof, zodat meer Lutheranen zich zouden aansluiten bij de Calvinistische kerk. Dit wordt in de brief aan het bestuur van Nieuw-Nederland geadviseerd in de volgende woorden: ‘We shall leave it to your prudence and trust that correspondence 175 henceforth you will use the least offensive and most tolerant means, so that people of other persuasions may not be deterred from the public Reformed Church, but in time be induced to listen and finally gained over to it.’⁵² Dit is erg opvallend, omdat hierin letterlijk het woord ‘tolerant’ door het Amsterdamse bestuur werd gebruikt. Hieruit kan wellicht opgemaakt worden dat deze maatregel in die tijd werd gezien als zeer tolerant. Daarnaast wordt in deze brief opnieuw tolerantie opgelegd door het Amsterdamse bestuur. Toch is in dit voorbeeld een belangrijk verschil zichtbaar met het eerste, namelijk dat hier sprake was van pragmatische tolerantie. De gereformeerde kerk moest zich toleranter opstellen tegenover de Lutheranen, zodat zij zich zouden aansluiten bij het Calvinisme en er vervolgens meer eenheid in de kolonie zou komen, wat het uiteindelijke doel was van het Nieuw-Nederlandse bestuur. Het is waarschijnlijk dat deze pragmatische vorm van tolerantie eerder door het bestuur van Nieuw-Nederland werd doorgevoerd dan de idealistische vorm, omdat zij hierin de mening van het Amsterdamse bestuur deelden.

---

⁵² Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 174.

Zoals in het vorige hoofdstuk al naar voren is gekomen bestonden de Quakers uit een groep radicale gelovigen, omdat ze vaak weigerden het beleid van het Nieuw-Nederlandse bestuur te volgen. Dit is ook terug te zien in het wetsvoorstel van 17 mei 1663, waarin stond dat na aanleiding van dat de Quakers, samen met vagebonden en andere vluchtelingen, hun naam niet altijd doorgaven aan de directeur-generaal en de raad van Nieuw-Nederland, er werd besloten dat de Quakers niet meegenomen mochten worden naar Nieuw-Nederland zolang zij hun gegevens niet hadden doorgegeven.⁵³ Dit is een strenge maatregel, die wellicht is genomen in de hoop dat hierdoor Quakers achter zouden blijven in Europa en waarmee het bestuur van Nieuw-Nederland de Quakers kon weren met een legitieme reden. Dit zou wijzen op een grote mate van intolerantie tegenover de Quakers; het bestuur van Nieuw-Nederland zou ze liever niet dan wel hebben, ondanks dat de kolonie nieuwe inwoners nodig had. Wat daarnaast ook opvalt is dat de Quakers in een rijtje worden gezet met vagebonden, een woord met een negatieve lading. Dit is een andere indicatie voor dat er een afkeer bestond tegenover de Quakers en dat er op een intolerante manier met ze werd omgegaan.

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat de Joodse bevolking veel minder tolerant werd behandeld, omdat zij werd gezien als een minder vooraanstaand ras. Dit is ook terug te zien in de wetsvoorstellen van Nieuw-Nederland. In 1655 werd door directeur-generaal Peter Stuyvesant bepaald dat de Joodse bevolking geen deel meer uit mocht maken van het leger van Nieuw-Nederland. In de motivatie voor deze wetsbepaling is terug te zien hoe intolerant het bestuur tegenover de Joden lijkt te zijn. Er staat namelijk: ‘The captains and officers of the Burghers of this city inquiring of the Director General and council whether the Jewish Nation resident in this city, should be enrolled and march under their Burgher colors, which being duly weighed and thereupon considered. First, the disgust and dislike of the mass of citizens to be fellow soldiers of the aforesaid nation .... The aforesaid nation shall be exempt from general expeditions and watches.’⁵⁴ In dit stuk tekst lijkt de hoge mate van intolerantie op meerdere manieren merkbaar te zijn. In de eerste instantie is dit te zien aan het wetsvoorstel zelf, waarin de Joodse bevolking werd uitgesloten om deel te nemen in het leger. Daarnaast is de intolerantie ook terug te vinden in de toon waarop dit wetsvoorstel staat opgeschreven. In de eerste instantie werden de Joden omschreven

---

⁵³ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674*, 439, 440.

⁵⁴ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674*, 191, 192.

als een aparte natie, die ook nog ‘*disgust*’ en ‘*dislike*’ bij de inwoners van Nieuw-Nederland zou oproepen. Niet alleen distantieerde deze wet hiermee de Joden van de rest van de bevolking van Nieuw-Nederland, maar dit werd ook op een zeer negatieve manier gedaan. Het noemen van de Joden als aparte natie is ook in andere bronnen zichtbaar.⁵⁵ Het is moeilijk te zeggen of de inwoners van Nieuw-Nederland daadwerkelijk zo dachten over de Joodse bevolking, maar zij werden door de bestuurders van Nieuw-Nederland duidelijk negatief afgebeeld en dit laat de intolerantie tegenover de Joden zien. Wat daarbij opvallend is en relevant om te noemen, is dat het bestuur van Nieuw-Nederland in het wetsvoorstel expliciet duidelijk wilde maken dat het Amsterdamse bestuur ook intolerant was tegenover de Joden. In het wetsvoorstel van 1665 is dit terug te zien in de zin: ‘..That the aforesaid nation is not admitted or included in the famous emporium of Amsterdam, or, to our knowledge, in any city of Netherland.’⁵⁶ Wellicht deed het bestuur van Nieuw-Nederland dit met opzet, om zo te voorkomen dat de Republiek de tolerantie ten opzichte van de Joodse bevolking zou opleggen, zoals bijvoorbeeld bij de Lutheranen wel werd gedaan.

Toch werd tolerantie tegenover de Joden uiteindelijk ook door het Amsterdamse bestuur opgelegd. Op 13 maart 1656 werd een brief vanuit het bestuur in Amsterdam naar Nieuw-Nederland gestuurd die over de omgang met Joden ging. Hierin stond dat het Amsterdamse bestuur het in principe eens was met de bewering dat de Joodse bevolking geweerd zou moeten worden uit de kolonie, omdat zij zich anders zouden verspreiden over het continent van de Nieuwe wereld. Ondanks dat, vond het bestuur van Amsterdam vanuit handelsbelang toch dat de Joden toegelaten moesten worden in Nieuw-Nederland en burgerlijke en politieke rechten moesten krijgen.⁵⁷ In dit specifieke voorbeeld is opnieuw te zien dat er vanuit de Republiek pragmatische tolerantie werd opgelegd aan Nieuw-Nederland. Dat deze tolerantie duidelijk werd opgelegd en dat het koloniale bestuur het hier niet mee eens was, is terug te zien in de volgende zin uit de brief: ‘Your next remark concerning trade does not as yet divert us from our resolution, nor do your complaints about the sailing back and forth of the scots, because for the sake of increasing the population, trade and its freedom must not

---

⁵⁵ Bijvoorbeeld in: Charles T. Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 49. ‘provided the poor among them shall not become a burden to the Company or the community, but be supported by their own nation.’

⁵⁶ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674*, 192.

⁵⁷ Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 83.

be hampered with, but ought to be relieved from all restrictions.’⁵⁸ Wat verder opvalt aan deze correspondentie is dat er naar voren lijkt te komen dat niet alleen het bestuur van Nieuw-Nederland het oneens was met de opgelegde tolerantie tegenover de Joodse bevolking, maar dat ook de inwoners van de kolonie hier ontevreden over waren. Dit is terug te zien in de zin: ‘However, to prevent complaints from the burghers and free people living there, we have made some modifications in our letter of March 12 ,1654 (...)’.⁵⁹ In de desbetreffende brief waren regels opgesteld met betrekking op handelaren. Zij mochten geen interieur meenemen naar de kolonie en daar verhandelen, dit mocht alleen in een publieke winkel. Hiermee werd geprobeerd Joodse handelaren te weren uit Nieuw-Nederland.

Het is lastiger iets te zeggen over de mate van tolerantie die werd doorgevoerd ten opzichte van de Afrikaanse slaven, omdat wij tegenwoordig slavenhandel als een ernstige misdaad zien, waarbij totaal geen sprake van tolerantie is, terwijl dit in de zeventiende eeuw normaal werd gevonden. Zo staan er in de bundel van correspondentie tussen het bestuur van Amsterdam en Nieuw-Nederland talloze voorbeelden van oproepen om mensen zoveel slaven te laten kopen als zij nodig hebben voor bijvoorbeeld de tabaksplantages.⁶⁰ De hoge mate van intolerantie ten opzichte van de slaven is ook terug te zien in een wet, waarin een straf werd bepaald voor mensen die een mes met zich meedroegen en daarmee andere schade toe wilden richten; een geldboete, of drie maanden samen met de slaven vastgebonden werken.⁶¹

Waar wellicht wel iets over gezegd kan worden is de mate van assimilatie van de slaven in Nieuw-Nederland, wat volgens Kaplan ook een indicatie voor tolerantie is. Af en toe werden slaven namelijk, nadat zij jarenlang in dienst hadden gewerkt, vrijgelaten.⁶² Het is echter niet bekend hoe vaak dit voorkwam. Ook zijn er een aantal voorbeelden te noemen van slaven die trouwden voor de gereformeerde kerk in Nieuw-Nederland. Zij werden hiermee toegelaten tot de calvinistische kerk en hoefden niet meer als slaaf te werken. Enkele voorbeelden zijn te vinden in het trouwregister die eerder in dit onderzoek is gebruikt om culturele diversiteit te meten. Hierin staat zes keer een bruiloft tussen slaven voor de hervormde kerk genoteerd.⁶³ In deze

---

⁵⁸ Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 83. Met ‘scots wordt niet verwezen naar de Schotten, maar naar een nietige handelaar.

⁵⁹ Gehring, *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York) 83.

⁶⁰ Bijvoorbeeld in: Gehring, *Correspondence 1647 – 1653* (2000 New York) 145, 160, 162, 172, 222.

⁶¹ O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674* 70.

⁶² O’ Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674* 73, 97, 182.

⁶³ Robert L. Billard, *Durtch reformed marriage records of New Amsterdam & New York city* 2,9,13; Samuel Smith, *Records of the reformed Dutch church in New Amsterdam and New York: Marriages*

voorbeelden is er duidelijk sprake van assimilatie, de slaven mengden zich in de Hollandse calvinistische cultuur. Er zijn echter slechts enkele voorbeelden van slaven die trouwden voor de hervormde kerk te vinden, en het is dus aannemelijk dat dergelijke vormen van assimilatie schaars waren en dat er daarom minder tolerantie was tegenover de slaven dan in de eerste instantie lijkt.

Bij het bekijken van de wetsvoorstellen lijkt een ander beeld van tolerantie in Nieuw-Nederland tegenover minderhedengroepen waarschijnlijker te zijn dan andere historische studies stellen. Terwijl Jacobs en Goodfriend beargumenteerden dat de tolerantie binnen Nieuw-Nederland afhankelijk was van de situatie in de kolonie op dat moment, namelijk of er wel of geen instabiliteit dreigde, lijkt het bij het bekijken van de wetsvoorstellen in Nieuw-Nederland logischer te zijn dat Nieuw-Nederland over het algemeen een intolerante staat was. Calvinistische mannen hadden het dagelijkse bestuur binnen de kolonie in handen en zij wilden vanuit ideologisch en pragmatisch standpunt het calvinistische geloof zoveel mogelijk doorvoeren. De enige vormen van tolerantie die terug te vinden zijn in Nieuw-Nederland zijn maatregelen die vanuit de Republiek werden afgedwongen, zoals bijvoorbeeld vrijheid van geweten en het niet zomaar wegsturen van bepaalde groepen mensen. Het is daarbij ook de vraag of deze doorgedrukte vormen van tolerantie in de praktijk ook zichtbaar waren en doorgevoerd werden in Nieuw-Nederland.

Conclusie

In dit onderzoek is gekeken of het argument dat het ontstaan van de *Melting Pot* van New York terug te vinden is in de Nieuw-Nederlandse periode juist is en waar dit argument vandaan komt. Ondanks dat in deze studie de discussie niet kan worden opgelost, is er wel een bepaald perspectief gegeven en onderbouwd. Om dit te kunnen doen is er in de eerste plaats een definitie opgesteld omtrent het moderne begrip van een *Melting Pot*. Aan het begrip hangen drie kernbegrippen vast, culturele diversiteit, tolerantie en assimilatie. Ondanks dat er nog geen onderzoek is gedaan naar het wel of niet ontbreken van de *Melting Pot* in Nieuw-Nederland, zijn deze kernvoorwaarden in eerdere historische studies wél bestudeerd. Hiermee is een historiografisch kader opgesteld. Ten eerste is er onderzoek gedaan naar de culturele diversiteit in Nieuw-Nederland. Uit verschillende tellingen, waaronder een in dit onderzoek, kwam naar

---

from 11 december 1639 to 26 august 1801. Door: New York: New York genealogical and biographical society 1, 11,15,17.

voren dat niet alleen Nederlanders naar de kolonie vertrokken, maar mensen vanuit allerlei gebieden. Ook over de kernvoorwaarde ‘tolerantie’ is veel onderzoek gedaan. Hierbij werd gesteld dat het tolerantieniveau in Nieuw-Nederland door de tijd heen verschilde, afhankelijk van de situatie op dat moment. Dit argument is erg abstract. Om aanvulling te geven in het onderzoek naar Nieuw-Nederland dat al is verricht, is ervoor gekozen om onderzoek te doen naar tolerantie in Nieuw-Nederland. Er is gebruik gemaakt van wetboeken en brieven tussen het bestuur in Nieuw-Nederland en Amsterdam.

Na het bekijken van verschillende wetten en correspondentievormen moet er een nuance aangebracht worden op het eerdere onderzoek door historici naar tolerantie. Nieuw-Nederland was van zichzelf namelijk geen tolerante staat. De kolonie werd geleid door streng calvinistische mannen, zoals Stuyvesant, die het geloof een sterke stempel wilden laten zetten op het beleid. Bovendien bestuurden zij Nieuw-Nederland met het idee dat het gebied, als jonge kolonie, duidelijk één geloof nodig had, omdat het anders uit elkaar zou vallen. Toch zijn er in Nieuw-Nederland voorbeelden te vinden van tolerantie. In deze gevallen werd de tolerantie opgelegd door het bestuur van Amsterdam. Dit zegt echter niet dat deze opgelegde tolerantie ook in de praktijk werd doorgevoerd. Het zou zo kunnen zijn dat de tolerantie in brieven en wetten wel werd vastgelegd, maar dat dit alleen werd gedaan om zo het bestuur in de Republiek gerust te stellen. Dit kunnen we door de beperkte hoeveelheid bronnen echter niet met zekerheid vaststellen. Omdat er is gekeken naar wetboeken en brieven, kunnen we alleen zien wat op papier werd vastgelegd en niet wat er daadwerkelijk gebeurde. Een ander probleem die het onderzoeken van deze bronnen met zich meebrengt is dat we alleen iets te weten komen over de tolerantie zoals deze werd doorgevoerd in het beleid en over de ideeën van de bestuurders van Nieuw-Nederland. We komen echter niets te weten over de mate van tolerantie in de mentaliteit van inwoners van Nieuw-Nederland. Wellicht zou hier in ander historisch onderzoek aanvulling aan gegeven kunnen worden, bijvoorbeeld door het bekijken van brieven en dagboeken van gewone inwoners van Nieuw-Nederland.

Ondanks deze ondervonden problematiek is het onderzoek relevant binnen historisch onderzoek, in de eerste plaats omdat er hiermee opnieuw een herdefiniëring is gemaakt van het *Melting Pot* principe en dat deze uitgebreid is getoetst op de casus van Nieuw-Nederland. In de tweede plaats is dit onderzoek relevant, omdat hiermee

iets meer informatie beschikbaar is over tolerantie in Nieuw-Nederland en wie daarin de overhand had om regels te bepalen, de Republiek, of het bestuur van de kolonie.

Wat hierbij vermeld moet worden is dat in verband met de beperkte tijd en ruimte die is gegeven voor het voeren van het onderzoek, het plaatje over Nieuw-Nederland als eventueel beginpunt van de *Melting Pot* van New York niet compleet gemaakt kan worden. Ondanks dat in dit onderzoek een nieuwe telling is gemaakt van de culturele diversiteit in Nieuw-Nederland, kan dit kwantitatieve onderzoek nog verder uitgebreid worden, bijvoorbeeld door het bekijken van meer trouwregisters en ook geboorteregisters. Ook ontbreekt er nog een goed onderzoek dat zich volledig concentreert op de assimilatie van verschillende bevolkingsgroepen in Nieuw-Nederland. Dit zijn verschillende studies die in de loop van tijd hopelijk nog uitgevoerd zullen worden.

Ondanks dat het plaatje over de eventuele *Melting Pot* van New York die haar origine zou kennen in de Nieuw-Nederlandse periode, niet compleet gemaakt kan worden, kunnen hier toch enkele dingen over worden gezegd. Door het onderzoeken van de mate van tolerantie, samen met wat er al uit eerder historisch onderzoek bekend is over culturele diversiteit, tolerantie en assimilatie, kan er een onderbouwd perspectief worden gegeven op de vraag: 'Heeft de Nederlandse kolonie Nieuw-Nederland, die van 1644 tot 1667 overeind stond, bijgedragen aan de hedendaagse *melting pot* die New-York vormt?' Na het onderzoek in bronmateriaal en eerdere studies kan hierover worden gezegd dat de *Melting Pot* van New York niet in het koloniale bewind van Nederland in de zeventiende eeuw is ontstaan, omdat er toen niet aan de randvoorwaarden van een *Melting Pot* werd voldaan. Ondanks dat er wel sprake was van culturele diversiteit in Nieuw-Nederland, komt duidelijk naar voren dat verschillende groepen gescheiden van elkaar leefden en ook met opzet gescheiden van elkaar werden gehouden. Hiermee werd er dus niet voldaan aan het criterium van assimilatie. Daarbij was tolerantie slechts in een beperkte mate en voor een beperkte groep aanwezig in Nieuw-Nederland. Ook aan deze randvoorwaarde werd dus niet voldaan. Hiermee is de stelling die onder andere Charles Gehring en Russel Shorto innemen niet alleen een optimistische uitspraak, door te zeggen dat de unieke cultuur in New York eigenlijk al vierhonderd jaar oud is, maar ook een populaire uitspraak. Hiermee wordt bedoeld dat dit een uitspraak is die wordt gemaakt om publiek te trekken en interesse op te wekken. Ondanks dat het logisch is dat beide zulke gedurfde uitspraken doen, ze schrijven dit immers in boeken en vertellen dit in lezingen voor het

grote publiek, moeten de mannen toch oppassen met het aannemen van dergelijke grote stellingen. Het blijft namelijk nog steeds het doel van historici om in onderzoek te achterhalen hoe de geschiedenis daadwerkelijk is gebeurd.

Bibliografie

Primaire literatuur

Donck, van der, *A description of New Netherland*. Charles T. Gehring, William A. Starna ed. (2008 Lincoln, Nebraska),

Gehring, Charles T., *Correspondence 1647 – 1653* (2000 New York)

Gehring, Charles T., *Correspondence 1654 – 1658* (2003 New York)

Laer, van, A.J.F., *The Lutheran Church in New York, 1649-1722: Records in the Lutheran church archives at Amsterdam, Holland* (New York, 1946).

O' Callaghan, *Laws and ordinances of New Netherlands, 1638-1674*.

Purple, Samuel S., *Dutch reformed marriage records of New Amsterdam & New York City*, (1997 New York) vert. Robert L. Billard (2004).

Smith, Samuel, *Records of the reformed Dutch church in New Amsterdam and New York: Marriages from 11 december 1638 to 26 august 1801*. New York: New-York genealogical and biographical society.

Secundaire literatuur

Cohen, David S., 'How dutch were the dutch of New Netherland?' *New York History* 1 (1981).

Gehring, Charles, *New Netherland – The best kept secret in American history*, Tedx Hudson, 27 september 2014 <https://www.youtube.com/watch?v=DYxrw99uYeo>

Glazer, Nathan, Daniel P. Moynihan, *Beyond the melting pot; the Negroes, Puerto Ricans, Jews, Italians, and Irish of New York city* (1963).

Goodfriend, Joyce, *Before the melting pot: Society and culture in colonial New York city, 1664-1730* (1992 New Jersey).

Goodfriend, Joyce, 'Merging the two streams of migration to new netherland' *New York history* 3 (2011).

Goodfriend, Joyce, 'Practicing toleration in Dutch New Netherland' in: Chris Beneke en Christopher S. Grenda, eds. *The first prejudice: Religious tolerance and intolerance in Early America* (Philadelphia 2010).

Goodfriend, Joyce D., Review of Russel Shorto, *The island at the center of the world: The epic story of Dutch manhattan and the forgotten colony that shaped Amrica*, *New York History* 86. (2005).

Goodfriend, Joyce, *Revisiting New Netherland: Perspectives on Early Dutch America* (2005 Leiden).

Jacobs, Jaap, 'Between repression and approval: Connivance and toleration in New Netherland, *De halve Maen* 71

Jacobs, Jaap, *The colony of New Netherland: A Dutch settlement in seventeenth-century America* (2009 New York),

Kaplan, Benjamin J., *Divided by faith: Religious conflict and the practice of toleration in Early Modern Europe*, (2007 London).

McDonald, Jason J., *American Ethnic History: Themes and perspectives* (2007 Edinburgh)

Rink, Oliver A., 'The people of New Netherland: Notes on non-English immigration to New York in the seventeenth century, *New York History* 1 (1981) 5-42.

Shorto, Russel, 'Introduction' in: Adriaen van der Donck, *A description of New Netherland*. Charles T. Gehring, William A. Starna ed. (2008 Lincoln, Nebraska).

Shorto, Russel, *The island at the center of the world: The epic story of Dutch manhattan and the forgotten colony that shaped America*, (New York 2004).

Williams, James Homer, 'An Atlantic Perspective on the Jewish Struggle for Rights and Opportunities in Brazil, New Netherland, and New York,' in: Paolo Bernardini, Norman, *Jews and the Expansion of Europe to the West, 1450 to 1800* (New York, 2001) 369-393.